ПОЗА ЗБІРКАМИ

Ніч ступає по руїнах — Інсбрук облягла,

Щоби ти, моя єдина, часом не пройшла,

Щоби ти цього межгір'я не знайшла ачей,

Щоб не сяяв десь в сузірях блиск твоїх очей.

Ніч іде...І ось на герці вимучене днем,

Скам'яніле моє серце вибуха вогнем!

Ворухнеться в нім відгомін, гомін степовий...

І тремтить у нім, як промінь, дивний голос твій...

Ніч вартує по руїнах — темна ніч стара...

А к мені прийшла дівчина — юнка з-за Дніпра, —

Принесла волошку синю й ніжно подає,

І роняє з вій росину на чоло чоє.

...Народився ти для бою. Вір же — все мине.

Пам'ятай, що й я з тобою — не забудь мене...

Пам'ятай, що й я ж з тобою, —

Не забудь мене.

1945 р.

Над полем ключі журавлині,

Над полем,

над лісом,

над гаєм, –

Курличуть в осяяній сині –

Летять із далекого краю.

Летять

і летять,

і тріпочуть –

Ген крильми чекають об зорі,

Роняють, як оклик дівочий,

Привіт із-над синього моря.

Дзвінкий,

переливний

і юний,

Жаданий,

омріяний,

дальній

На радісний степ злоторунний,

На селища вбогі, печальні…

І падає радість на лиця,

На злидні,

на втому,

на болі….

Летять то омріяні птиці

І сонце ведуть за собою.

От крикнути б молодо, буйно!

От дужу б, незнану ще ноту!

В цю хвилю ясну,

срібноструйну, –

В цей радісний час повороту.

.....

Над полем ключі журавлині,

Над полем, над лісом, над гаєм, –

курличуть в осяяній сині –

Летять із далекого краю.

1929

ЗАБІЛІЛА НАША ХАТА

Забіліла наша хата

Забіліло все навкруг.

Завірюха пелехата*

Прилетіла із яруг.

Прилетіла, насніжила

На стежину лугову

І на спомин залишила

Білу бабу снігову.

* * *

НА СТЕРНЯХ

Не котяться золоті хвилі ранком

І не дзвенять.

Мов вибита плащувата циганка,

Лежить стерня.

...Розлогий шум... голубий дзвін липня —

згадавсь на мить.

На ноги бліде павутиння липне,

Немов щемить.

И поколота на стерні нога боса

Щемить, як гріх.

А вітер падає на межі й голосить,

Свистить вгорі.

Все оддано, все взято, лише хмурість

В межі лежить.

Та зграї ріль сховали в собі мудрість,

Щоб знов ожить.

Годину день зміняє льотом скорим...

Ідуть літа.

На стернях цих наново буйна порость

Повироста.

Повернеться і ластів'ячий стрекіт,

І злото хвиль...

І закиває вам так радісно здалека

Німий ковиль.

Повториться учора пережите знову

Як сотні літ.

Лиш нам не повернутись (хіба крім в слові)

Одквітлий квіт.

Повториться... І буде славний липень

Десь будемо й ми...

На ноги бліде павутиння липне

Немов шумить.

Ніде ніхто.

Розлито сірі фарби

І німо так.

Лиш вітер відбирає грубо скарби,

Свистить в кулак.

1927 р. журнал "Глобус"

* * *

ВЕЧОРИ

І

Рожеві вечори – час тихого смеркання,

Пора роздУми над безоднею ночей,

Глибокий світ притомлених очей,

В диму махорки усмішка прощання.

Настане мить – і в море тишини

Пірне вселюдський лемент і клопОти.

І завихрять світи…Тоді, брудний від поту,

Ходою тихою приходить Він к мені –

Моєї юності навчитель і товариш,

Як камінь, мовчазний і тихий, як тарва,

І, в люльці палячи несказані слова,

Дивитиметься десь на блиск Волосожару.

Сидітиме, як друг, як брат і як отець,

Плечем плеча торкнувшись, мов підпори;

В мовчанні витре піт і витрусить опорок ,

Та не покличе й слова з двох сердець.

Пливтиме вічність в віхолі сузір –

Найбільший твір найбільшого Растреллі.

Пливтиме дим й стинатиметься зір

Над таємницею Великої Пустелі.

Які ще книжники?..Й які ще богослови?

Який талмуд?..І пощо звук пустий?

Привіт Тобі, мовчальнику простий,

Що ще й не рождене спалив у люльці

слово.

Мовчи і думай. Дихай і кури.

О, вечори, глибокі вечори.

Розрада зустрічі і усмішка прощання.

Рожеві вечори – час тихого смеркання.

II

Рожеві вечори – час тихого смеркання…

Відібють мрійно зорю мулярі.

Останній згайсне звук по тій зорі.

І геній творчості зійде, як у нірвану,

В блакитний сон…

Тоді, у тій порі

Забють умовні гасла дзиґарі,

І оживають марева, немов сильвети

на екрані:

….По ринвах вулиць,

по долонях площ,

По лабіринтах зал, кімнат і коридорів –

Елегія парфум…

Атракціон уборів…

Чад поту

і дотепів дощ…

Межи колон і статуй, і дріад ,

Між фресок геніальних, дивних колонад,

Над духом Генія, що знітився, як зеро , –

Заб’є каскадом горда Суєта,

Завіхолить над всім царівна та –

Всевладна, всенехтУюча гетера …

Й немов перед отрутою, геть зайвий тут

тепера,

Дух генія замкнув свої уста.

У панцер смутку й гордості закутий,

Принишклий за шедеврами творінь,

Припав коліном перед Зевсом і, мов тінь,

Стоїть,

всіма гордуючи, всіма забутий.

Безглузді марева вечірньої пори.

О, вечори, бентежні вечори.

Жадоба зустрічі. Утіха розставання. –

Рожеві вечори – час тихого смеркання.

***

У весіннім – у синім мареві

Грає вітер на соняшних струнах

І біжать –

голубіють отари

По зеленім, озимім вруні …

Мій хороший, між друже далекий,

В мене радість сьогоні

велика:

Прилетіли сьогодні лелеки

На старе своє селище з криком.

Ні, не з криком, а з стукотом

(чуєш?

Ти ж прозвав отой стук

кулеметом) –

Хто збагне їній стук й занотує,

не оспіванйи жодним поетом.

Скільки б слів тут потратили люди

Та не втнули б і частки малої, –

То ж привіт,

То ж привіт із усюди –

То привіт від весни золотої…

Довгі зими, сніги і хуртечі,

І багно, і морози, і втома

Одтягнули і душу і плечі,

Обернули зацвіт на солому.

Замели квітники і осики,

Закували струмки срібно-

струйні…

Може, з того і хочеться

крикнуть

Переможно,

нестримано, буйно,

Що кінчилось, урвалось,

розпалося,

Розлетілось

кудою потрапило, –

Ніби камінь, огнЕнно опалений , –

Обірвався

й на бризки,

на крАплини.

Може, з того в маленькім

віконці ось

Білий пролісок став мов

на чаті дня.

Мабуть, з того й встаю рано

з сонцем то

І виходжу гостей зустірчати я….

* * *

У весіннім – у синім мареві

Грає вітер на соняшних струнах,

І біжать – голубіють отари

По зеленім, озимім вруні.

Мій хороший, мій друже далекий,

Чи й у тебе та радість велика?

Чи прилинуть жадані лелеки

На засмічене селище з криком?..

1929

СЛОБОДА

Ріммі Марчук.

Сіренькі стріхи,

Давні, як слова,

Понурі, як відчай,

В німих снігах зашиті…

Їм журавель заморено кива –

Вклоняється,

Даючи другим пити.

Скрипить, скрипить

відколи знаю я, –

Який-то скрип,

Які-то скарги вічні…

На вигоні

Мій давній дург вітряк

Стоїть розколений,

Стоїть калічний.

Лунає дзвін…

Що день – то дневі брат…

Хатки погорблені

З підмоклими очима,

Немов бабусі йдуть на прощу мимо,

Чи то на поле

Колоски збирать.

Нехай ідуть…

Нехай ідуть старі,

Хай молитовно десь

Несуть печаль на плечах.

Куди?

Куди ж їх виряжають дзвонарі?

У землю вмерзли пелени старечі.

Не зрушить їх…

А стріхи, як слова,

А стріхи, як відчай,

В німих снігах чорніють…

Надходить ніч,

Хоронить, залива…

Даремно там хтось вогником кива,

Конає в передсмертній

Агонії.

Та інколи

Здіймають стріхи крик

(То крик по-їхньому:

У ній погребно вити)

І вишкіряться в мряку та вітри

Жаданням вічним: –

Мучитись, а жити.

Нехай шпує ,

Нехай сніги одні,

Нехай і ніч, нехай і небезпека…

Піють півні.

Ти ж чуй:

Піють півні!..

Далеко десь,

Далеко…

І буде ранок…

Так. І знову те ж.

Лиш зрідка сонечко

Зануду помережить,

Збудує золота барвисту казку-вежу…

Та тільки вежу ту

Руками не візьмеш.

І все скрипить той журавель старий.

Для других вічно

Сходить синім скрипом.

А втім,

краса і тут, повір, –

Палаци…вежі…–

То хребти борів,

А журавель….– то ботики на рипах.

Давно, давно,

Відколи знаю я, –

Тут більше розпачів,

Аніж тепла і сміху.

Які ж ви сірі…

О, які то стріхи.

Яка ти вбога,

Слобода моя! –

То тільки десь

Чекає мить така,

Коли і ти,

Пошарпана без міри,

Оновишся

І за свою офіру

Підеш новим шляхом в віках.

1928

журнал "Глобус"—1928—№5

КЛЮЧЕМ, ЯК ЖУРАВЛІ...

Ключем, як журавлі,

пірвались рідні хати

Туди,

де на мечі багрянім

стигне день...

Виходить мряка з мли

на чорні ріллі спати

І по стерні

зажурена

бреде.

Догнати ластівку...

Догнати сонце славне...

Спинити ніч,

спинити мряку,

сни...

Яка важка рілля, —

які липкі тумани.

Які тупі,

гнітючі ,

очі далини.

Верба похила

ген

межи шляхами

З криницею жде гостя, —

та дарма, —

Ніде нікого...

Там, за могилками

Димар

осінні хмари перейма.

Як журавлі,

далеко рідні хати...

І ріллі слухають

з імли далекі дзвони,

А вечір

тягне крила

мокрі, кострубаті,

А на полях

ляга мутний

осінній сон.

1927 Р.

***

Як крик з могил Печори,

Як зойки з Колими,

Серед нужди і горя

На світ родились ми.

Відповідай!..

Гартований ударом

В сльозах душі й її пекельному вогні,-

Всім Каїнам,

Хамам,

Всім Юдам і рідні,

Всім ворогам твоїм й самому Сатані

За честь Вітчизни, топтану в багні,

Відповідай

Своїм страшним ударом.

ПІСЕНЬКА ДІ-ПІ

Малесеньку горилу

Піймали в Сомалі

І привезли без стилю

(Як возять взагалі

Малесеньку горилу,

Гей, родом з Сомалі).

І привезли у Харків —

Смішні говоруни —

В найбільший з зоопарків

Чужої сторони,

В найкращий ніби Харків.

Такі балакуни!

А в Харкові й каміння,

І вітер гомінкий,

І сонячне проміння,

І місяць не такий.

І квіти, і дерева,

І в Лопані* вода,

І над водою мева —

Не так все вигляда.

Та вітер той немилий

І сонечко чуже —

Усе, усе горилу

Маленьку береже.

Горилі ж все байдуже —

І ласка та вотще,

І мева та не кружить,

І Лопань не тече.

Горила гірко плаче

Та й тужить взагалі,

І в снах тікає наче

В далеке Сомалі…

Так, як і ти, юначе,

З чужої десь землі.

ЧОГО РИДАЄШ?

Чого ж ти ридаєш, такий бородатий,

Такий от, такий бородатий?

Такий от лисий, такий пихатий

І такий от, такий горлатий?!

Я знаю, ти плачеш, бо не можеш продати

Того, що давно встиг продати.

Чого ж ти ридаєш, такий героїчний,

Такий от… Такий героїчний?!

Такий хоробрий, такий величний,

Ну словом, такий героїчний?!

Я знаю! Ти плачеш, бо голий став нагло,

А голий — ти є безличний.

Чого ж ти ридаєш, такий от гожий,

Такий от святий та Божий?!

Такий найліпший, такий от найкращий,

Такий ні на кого не схожий?!

Я знаю,— ти плачеш, бо ти таки справді,

Справді,— "святий та Божий".

Чого ж ти ридаєш, такий непомітний,

Такий от... такий непомітний?!

Такий от сердечний, такий привітний

І ніжний такий, тендітний?!

Я знаю...

Ти плачеш, що віру втратив,

Що світ цей такий безпросвітний.

ПЛАЧ ПО "НЕОКЛАСИКАХ"

Ніяк не виберуть тему поети,

А критики для них ім'я...

Вітчизно ж моя, де ти?!

Де ж ти, Вітчизно моя?!

Ніяк не вгляджу тебе в обличчя

За криком, за свистом, за слізьми, за лайкою.

Пророки твої — то не розум сторіччя,

А якийсь "Мартин з балабайкою".

1948 р., Новий Ульм

СУПЕРПАТРІОТИ

Утікавши на край світу,

Ми — герої немалі —

Врятували Ярослава

З української землі.

Поуз Канів ішла траса,

Ми журилися зело:

Врятували б і Тараса,

Так лопати не було.

СОСНИ ШУМЛЯТЬ

Сосни шумлять, і дроти гудуть,

І дощ накрапає — так, ніби й вдома.

Лиш серце щемить, мов на страту ведуть,

І щелепи зводить страшна оскома.

Оскома від лицарів, оскома від фраз,

Оскома від буйного патріотизму.

І хочеться нагло крикнуть не раз,

Втрачаючи в громі безглуздих фраз

Заткану димом Вітчизну:

— Стійте, обманщики, мавпи й папуги!

Тамтарарамщики і калатали!

Щоб вам заціпило від тої осуги,

Мо' б, ви нарешті брехать перестали?!

Серцем подлі і розумом ниці,

Братоубійники і словоблуди!

Боже! Боже, який же вогонь загориться

Від того Каїна і Іуди?!

Він звик підглядати за вами ревно

У дірочку у замочку,

Він звик оклепати вас скрізь і напевно,

Всім охранкам даючи "відомість точну".

По Сі-ай-Сі, як колись по гестапах,

Він влаштувався, не давши маху,

І тепер там тягає по всіх етапах

Ваше ім'я, немов костомаху.

Це ж він, бруднющий, з ентузіазмом

Хоче гортати вам душу й білизну,

Це ж він при тому кричить до спазми

Про Бога і про Вітчизну.

Це ж він шукає завжди нагоди

Цвісти крикливим таким розмаєм,

У бубни б'є і в "сурму" виводить,

І жовчю своєю ваш зір заливає.

Господи Боже! Та скільки ж можна?!

І де ж той грім, що пророчила мати?!

Щоб змів, щоб знищив, щоб геть розгаратав

Цей рід безумного Герострата?!

Та підлих не сіють і не орють,

І Юди родяться, річ відома...

Сосни шумлять, і дроти гудуть,

І дощ накрапає —

так, ніби й вдома.

Я БАЧИВ СВІТ...

1

Я бачив світ — як Великодній ранок:

Велике сонце запалило небо

І радісно кричить в тім сонці одуд;

В свічадо вод вдивляються тополі

Замріяно серед левад блакитних;

По берегах пишаються кульбаби

І ряст крізь лист торішній лиловіє

Межи тернами, а терни димляться

Невинно чистим, білим-білим квітом.

Благословенний світ — неспізнаний, прекрасний,

Казковий, таємничий Світ!

До болю бажаний,

хвилюючий до крику.

II

Я бачив світ за ґратами тюремними...

(до божевілля любий).

III

Я бачив світ... Над мрійною Уссурі

Чудесна райдуга підперла баню неба,

Як міст вогненний... (закінчення немає).

ВІТЕР

До Франції вітер примчав з Колими —

Чорний, забрьоханий вітер,

Звідтіль, де з тобою прощалися ми,

Звідтіль, де лиш ночі понурі самі,

Неначе дереворити.

Ночі такі, як полярна зима,

Чорні такі, як сама Колима,

Сині такі, як останнє "прощай",

Мертві такі, як відчай.

Ось звідти, від диких полярних заграв,

До Франції вітер сьогодні примчав,—

В країну Свободи, до Жанниних кіс

Крик міліонів приніс.

І ходить той вітер по площах і дачах;

Об мури Сорбонни товчеться

й неначе

Хтось там заламує руки і плаче...

Плаче,

що вітер з країни рабів

В країну Свободи даремно летів.

Даремно, бо тут — теж своя Колима!

Є тут "свобода",

та гордих нема.

БЛОКАДА

(Розділи з поеми)

ДЖУРА

Вітри з Магадану грохочуть об ратушу,

По вежах готичних звиваються юнгами...

Дрімає мій джура, зіпершись на ратище ,

В шинелі постріляній

і снить Нібелунгами.

Він вийшов з могили,

прийшов із туману...

Вітри з Магадану,

вітри з Магадану...

Звідтіль, де земля захлинулась в сльозах,

Де вже більше не діє жах,

Де душі людські все терплять до пори,—

Звідтіль ці гудуть вітри.

Свищуть на рурах над місцем пожарів,

Біжать по скелетах мостів і ангарів,

Гойдають обірвані троси з святинь

На чорних торосах згромаджених стін,

Над диким хаосом руїн.

Скачуть по стрілках готичних шпилів,

Немовби по щоглах

потоплених кораблів.

Над місцем румовиш, над місцем туману –

Вітри з Магадану,

вітри з Магадану.

Гудуть, розгортаючи пам'ятники,

Осипаючи зорь пелюстки.

Над брухтом святинь і пожовклих кісток

Просівають готичний пісок.

І сплять паперові Гамлети і Фавсти,

Сплять Нібелунги, і сплять Аргонавти,—

Нишкнуть герої й богатирі,

Лиш множаться в грузах руїн щурі...

Світ розпістерся й лежить під блокадою,

Обставлений руїн

чорними барикадами.

Нишкне в нім все в найчорнішу з годин.

Тільки вартує мій джура один.

Джура — не джура — сон, чи туман,

Чи друг, що покинув страшний Магадан,

Чи з бистрої Драви ця тінь, чи з Карпат,—

Дум моїх вірний салдат.

Мріє, дрімаючи в глупій порі:

"Де ж ті герої й богатирі?!"

Лиш щурі...

Лиш вовтузяться в грузах щурі.

Там он... І вже не вітри там гудуть,—

Ой і що ж, ой і що ж за процесії йдуть?!

Взяли от кадила, ряси й косинки,

Взяли кропила, хрести і шмінки,

Стяги й клярнети, гумки й таблетики

Старенькі Фавсти й нові Гамлетики,

Юні Крімгільди, патери й прісти,

Ніби "пророки" й ніби "міністри",

Тут і найбільші, тут і найменші,

І вундеркінди, і юберменші,

І стали лавами з реліквіями і чеснотами

Перед чорнісінькими готтентотами.

І закрутились черева, і затриндикали каруселі,

Де чоколяда і де "Камелі",

Вихляють джази, шумлять естради,

І моденшау, й олімпіади...

Тут мрійна усмішка й поза ласкава,

Бо милий лицар чорний, як кава,—

Брудні штиблети такому гостеві

Чистять Гамлети разом з "хрестоностями".

Ніч.

Чорна ніч.

Лиш вгорі — ліхтарі

Та вовтузяться в грузах щурі...

Гей, де ж ті герої й богатирі?!

Ніч.

Чорна ніч.

А за нею безшильдою

Десь тужить Зігфрід за своєю Крімгільдою.

Гей, і тужить Зігфрід за своєю

Крімгільдою,

За ніччю сліпою, за ніччю безшильдою.

Даремно. Все мліє з реліквіями й чеснотами

Перед чорнісінькими готтентотами.

І стогнуть під муринами Доротеї,

І сохнуть Крімгільди від гонореї...

Гей, там, де пишались "великі готи",

Хтось ставить диявольську оперету:

Беруть Крімгільду бушмени й готтентоти

На брукові за сигарету.

І вона тріумфує, хтиво й лукаво,

Рекламно заломлює білі руки...

І танцює в гаштете за порцію кави

З сомалійцем танок "вукі-вукі".

До неї ж — до слави "великих готів",—

Вітчизни ім'я написавши на шильді,

Вклякає побожно юрба ідіотів

До стіп

до "готичних"

тій Крімгільді.

Господи Боже! Юрба знайома

Мужів державних і вельми вчених!

Завжди безбатченків, завжди бездомних

І слушно

"унтерменшами" наречених.

Ах, скільки правди у тому слові!

Ліпше не скажеш про сім'я від Хама!

Вклякають, вклякають, на все готові,

І кожен з них важний, мов той Далай-Лама.

І вона тріумфує,— в цноті ласкавій

Побожно заломлює білі руки...

І танцює в гаштете за порцію кави

З готтентотом танок "вукі-вукі".

А десь там зіходить слізьми Роксолана —

Тиха й ніжна степова Беатріче,—

За вірність, за чесність, за те, що "Уляна"

Зраджена геть

і ославлена тричі.

Та ради немає на тих гелотів —

На той,

на нещасний орден ідіотів.

Нишкнуть звитяжці й богатирі.

Гаснуть в тумані зорі вгорі.

Ніч. Чорна ніч без зорі.

І тужать за млою, такою безшильдою,

Юний Зігфрід за своєю Крімгільдою.

Ніч. Чорна ніч без зорі.

Вітри з Магадану грохочуть об ратушу,

Б'ються об вежі, біжать по них юнгами.

Мій джура дрімає, зіпершись на ратище,

В шинелі постріляній

і снить Нібелунгами.

Снить Нібелунгами, снить Аргонавтами,

Снить хрестоносцями...

РОЗМОВА З СУЧАСНИКОМ

Північ. Це Північ. Година з годин!..

Ми з вами тепера один на один.

Скидайте ж ви маску в чорнильній крові,

Сідайте, будь ласка, отак, візаві,—

Такий, як ви є от, і ваш геморой,

Та щелепу стисніть! Бо ви ж є "герой"!

Руки опростай!

Ноги зігни!

Не рюмай, не капай собі на штани!

Будь як Кортез чи принаймні як син,

Бо ми ж із тобою один на один.

Тепер ми з тобою ось так сам на сам.

Поговоримо ж "по душам".

Ти вже не бійся, що хтось буде знати,

Ти вже не бійся, що зможеш збрехати,

Ти вже не пробуй туди і сюди,

Немов перед Богом на Страшнім Суді!

Бо ж ти й перед Богом навчився крутити,

Бо ж ти й Страшний Суд сам хотів би рядити.

Та тут ти не збрешеш, не схибиш й на крок,

Бо я не є Бог твій, а ти — не пророк.

Ти не пророк, хоч крути, хоч верти,

Як і образ мій вигадав зовсім не ти.

У серці моїм не чорнило, а кров.

В тім серці моїм дикий гнів і любов

Пломеніє, кипить і клекоче в крові…

І те серце з тобою ось так візаві.

А з ним — то мій джура, завмер байдуже.

Він тайну про сповідь твою збереже.

Ввійшов він тихенько і сів при столі,

І пил Магадану — чужої землі —

Струснув ненароком на кінчик стола

Із зморщок глибоких смутного чола,

І мріє про велич такої пори...

Ось так...

А тепер — говори.

ХТО Є НАЙБІЛЬШИЙ ПОЕТ В УКРАЇНІ?

Тяжко сказати, щоб не розгнівати когось з поетів і не нажити смертельного ворога.

Але й не сказати — не можна.

Тож підійдемо до справи чесно і уточнімо те поняття "найбільший" насамперед.

ЧИМ НАЙБІЛЬШИЙ?

Поставивши так питання, ми зможемо відповісти досить точно і для всіх приємно, бо кожен з поетів є чим-небудь та найбільший серед усіх. Отже:

Якщо до геніальності — то найбільший ШЕВЧЕНКО.

Якщо до зросту — то МАЛАНЮК.

Якщо до розбещеності — то СОСЮРА.

Якщо до ренегатства — то РИЛЬСЬКИЙ.

Якщо до академічного боягузтва — то ТИЧИНА.

Якщо до компартійності — то БАЖАН.

Якщо до геніальної хаотичності — то ОСЬМАЧКА.

Якщо до расової чистоти — то ЄНДИК.

Якщо до грецької міфології — то ЗЕРОВ.

І так далі. І нарешті:

Якщо до невідомості — то БАГРЯНИЙ.

КОМЕТА

(уривки з епопеї)

Обивателям моєї республіки присвячую

Мотто:

А ми вам про любов велику,

Про ідеї крилаті...

Коли з вас досить модного крику

І звичайного ватера.

I

Наш час — то новий час емансипації,—

Жіноцтво... Нації... Жиди... І темні гої...

Та тільки серед цеї всеї "ації"

(Мовляв поет, розігнаний на шпації*)

Не бачу я емансипації одної.

Передусім — простіть мені за слово,

Мої "сограждане" — поборники ідей!

Я не ловець і не мої то влови,

Коли хто спить, куди іде.

Скажіть, що ліпше,— пуга** чи батіг?

Скажіть, що вище,— чижик чи канарка?

Чи толока, а чи зарослий переліг?

Чи реставрована ремарка?!!

Коли літаврить хтось на огненній косі,

Надривно, тоскно десь замукає корова...

Ніяк не вбачу серед "вольностей" усіх

Емансипації

Простого слова!

II

Тріумф літавр римують барабани,

Зіходить патосом верлібр і тріолет... *

Чого ж ти хмуришся такий, в сіряк убраний?

Ах... ти пак не поет.

Ти не поет, щоб в пеклі барабанить,

Своїм батькам укручувать хвоста,

Ти не поет, щоб незагойні рани

В поеми радости перевертать.

То тільки ми — великі й невеликі,—

Ну, що для нас якихсь сто тисяч слів?!.

То все дарма, що ми такі безликі,

Що потолочили чужий засів...

І чую я у відповідь спокійно:

Я — не поет, про це сказав ти сам,

Ну, а коли

я заговорю сміло,

То що тоді робить балакунам?

III

Він опоров ікс тисяч і "не лисий",

Сорренто... Рим... А може, просто Крим...

А Ти, його об'єкт широколиций,

Десь ідучи в жнива на косовицю,

Обгорнеш цибулину ним.

Коли б ти ж знав, чого отой писака

Там настрочив за круглі тисячі!..

О мій мовчальнику! Мій "всякий" і не "всякий"!

Мовчиш?

Мовчи!

Та знаю я, що за мовчанням мудрість.

Так, знаю я — за цим ідемо МИ,

Що вийдемо до сонця з темних мурів

С а м і!

IV

Поети — євнухи у наш двадцятий вік!

Звичайно, не усі і не на всій планеті.

Я лиш всього про земляків моїх —

Лише про них — про євнухів поетів.

Родившись з крилами, не вчилися літать,

Родившись гордими, навчились плазувати..

"Співочий грім батьків" вони таять!..

І от тепер:

вони в капелі состоять —

В капелі євнухів при каті!

"Ура — ура!!." — піють на сьомий глас.

О, де ж він, геній, страдник той, Тарас?!

Він возвеличив їх — отих "рабів німих",

Він на сторожі слово коло них

Поставив дивне....

Правнуки ж взяли

І на ґешефт те слово потягли.

Що бачу я! —

Червінці за рядок,

Монети за слова, за серце і за мозок!..

А ті "німі",— немов карасі на брідок:

"Д и х н у т ь!!." —

А день, а обрії — на грози.

V

Поети — євнухи у наш двадцятий вік.

Ось через те я у таких в опалі,

Що я найперше — просто чоловік,

Того і серце в них моє стримить на палі.

Що стогони — для мене не сонет,

А сірі стріхи — не буржуазія!

Я — "раб рабів" і навіть не поет —

Не каламар* продажний, не "вітія"...

Що бачу я!!.—

Під славний руський мат —

Догмати. Істини... Закони... І пенати...**

Ну, а для нас — лише один догмат:

Ти будь таким,

яким родила мати!

VI

Шукаєм настроїв, матафор, асонації.

За влучну риму проміняли розум.

Поетики сплюндрованої нації

Пережили

Чудну метаморфозу.

Одні сюсюкають та марять галатеями***,

Другі над римою товчуться геніальною,

А треті музу українську Прометеєву

Зробили дівкою інтернаціональною —

Повією! Такі мистці призовані!

Так геніально блискають обцасами****!—

Разом з кагалом***** українізованим

Гуляють в кеглі іменем Тарасовим,

Чи то пак — в ленінський веселий нацфутбол,—

Ім'ям титана

забивають гол...

Та все шукають рим і асонації,

Та все сюсюкають, за риму давши розум...

Поетики сплюндрованої нації

Пережили

чудну метаморфозу.

VII

Один узяв (Ну й спритний! постривай!)

Постриг притьмом Тараса на чекіста...*

Ти ж хоч кісток потрухлих не чіпай!

Чи з тебе мало "криці", "димаря" і "міста"?

Другий віддав Тараса в ВКП...**

Ах, як шкода! Яка печаль, поете!

Поки намоськавсь ти поставить букву "Пе",

Спізнилася

Твоя дурна анкета.

Та тільки ти не падай "мордой в грязь"

Тягни за чуб, тягни його за ноги

В ЧеКа...

У Бупр доглядачем...

В КаКа***.

Коли ж у тебе манія така,

Так ти "паняй"

разом й до синагоги.

А той!.. А той!.. Чи варто лічить їх?!

Завжди знаходивсь виродок в родині.

Шкода тільки, що в Матері таких

Багацько

розплодилось нині.

VIII

Стягли спідницю й — марш у "нову путь".

Ворожать все, крізь сито цідять воду,

Звідкіль "вітри історії гудуть" —

Чи то із Заходу, чи просто десь зі Сходу.

Із Кобеляк гудуть, мій друже Паперов!

Із Кобеляк гуде той вітер неспокійний****.

Колись він сам за вас промовить слово,

Колючий, неминучий і постійний.

І заката "історію", стривай!..

А діти та й безбатченки онуки

Візьмуть —

і таки просто на одчай

Пропишуть іжицю

батькам по сьомій букві*.

IX

Не з Заходу і не зі Сходу

Вітри історії гудуть,—

То знову тінь цього народу...

То знов замучені підуть

За Рубікон ламать закони,

Трощить, розхитувать стовпи,

Нову династію і "трони"

В крові і вогнищі топить!

Вони мовчать... Мовчать у гніві,

Як ніч, дивізії... полки...

Готують стріли, в'ють тятиви

І нишком точать тесаки.

Підводиться! Підводить крила,

Як недобитий Прометей!

І постать грізного Трясила

Росте із стогону дітей.

X

Ані Мойсей, ні Ленін, ані Юда,

Ані кретин — продажний каламар,

Ані лаковані — такі блискучі люди,

Ні всеросійський паламар,—

Ніхто-ніхто!..

Лише вони одні —

Ці підпанки, ці одщепи від Юди,

Ці здирщики,— вони то знов в вогні

Тебе "обкраденого збудять"!

А ці поможуть...

Тільки не будить.

Вони присплять. Наб'ють зажерне чрево.

Наловлять рибки з темної води...

А вже як тобі добре занудить

І п'ястуком махнеш з звірячим ревом,—

Вони піднімуть прапори і в крик:

"Бандити!!!

Варвари!!!

Противники нового!!!

Проти братерства заколот?!?

Під м у р р!!!"

І забряжчиш, закутий і понурий,

Кайданами з острогу до острогу.

Було так завжди.

Та не буде так!

Колись же "будуть людьми люди!"

На обрії запалить хтось маяк —

І не затрима вітру з Кобеляк

Ані Мойсей,

ні Ленін,

ані Юда.

1926 р.

ОДА ДО СТАЛІНА

Эти украинцы мечутся как бездомные

собаки по всему свету, но карающая рука

пролетариата всюду настигнет их...

З промови Сталіна

Писали всі тобі і не жаліли рим,

То й ми напишемо, як Рильський той Максим,

І розквитаємось за давню нагороду —

За "баланду" тюремну...

Отже, пишем оду!..

О Йосипе! — не так,

О Йосипе кривавий!!

І ще не так. Ах, Боже мій,— словник!..

Гай-гай, нема епітета,— один десь був і зник,

Перевела одописальників орава,—

В запамороченні взяла

І перевела

Стерв'ятника в "орла".

І от тепер не знаю,— як почати?

Ах, як тебе, найбільший, звеличати?

Як найгідніше розпочати оду —

Цю оду — ось цю відповідь народу

Того, що "мечеться, бездомний..." — і так далі,

Чи в шалі, чи в запалі, а чи в сказі...

Ну, словом,— історично бовкнув

в істеричнім шалі.

О Музо бідная моя! Ти все перенесла,

Босенька мрійнице, дикунко непокірна!

Марудна штука то — писати про "орла",

Але всміхнися й будь до краю вірна,

Як вірною була в розвагах і в бою,

В чекістськім пеклі і у "соцраю";

Скажений той "орел" занадто щось реве —

Він все життя нам не дає спокою:

Женеться

за тобою,

за босенькою

такою...

Як дожене — напевно розірве.

Та ти смієшся дзвінко, як мала.

От так? — І не лякаєшся "орла"?

Безжурна ти і непоправна зроду!

Пройшла Сибір, пройшла "вогонь і воду",

І ще збираєшся пройти...

Та він це добре зна,

Того й реве, аж світом йде луна,

Що не спитали в нього й не спитаєм броду.

Але...

Тут крапка.

Отже — пишем оду.

О Йосипе... Усі епітети юрбою

Зійшлись і товпляться, та гідного нема.

Нема. У людській мові їх нема,

Геть бліднуть всі слова перед тобою.

Ти все перевершив,

і всіх ти перегнав,

І все переступив,

і всіх переплював,

О дум володарю!!. Як той чиряк на тілі.

О Цезарю — Отреп'єв — Джугашвілі!

Але — стривай. Це хто там так волає?

Ага, династія "Второво Ніколая!"

Династія "К р и в а в о г о". Чого він там ячить?

Чого лепече, мов дитя, той Ніколай? А цить...

Резон! Ура! Диктаторе, приймай:

Чоло схиляє імператор Ніколай

Перед тобою. Він навколюшки стає

І титул свій тобі передає.

Осанна, о істото злая!

О перший лицарю Второво Ніколая!

О генію! О самодержцю величавий!

О Йосипе КРИВАВИЙ — плюс — КРИВАВИЙ!

Микілка був лиш немовля перед тобою,

ТИ велетень, ТИ все в крові втопив.

ТИ сотворив добу, відкрив її й закрив,

І зватимуть її кривавою добою,

Твоєю тобто.

Прогримиш на всі віки й держави,

О Йосипе КРИВАВИЙ — плюс — КРИВАВИЙ,

Але не думай, шо ми "злі, як пси" —

Ти любиш ордени,— будь ласка, НА Й НОСИ:

Я хочу придобритися, щоби не був ти лютий,

І орден видаю

"С К У Р А Т О В А М А Л Ю Т И".

Носи його на втіху і на славу,

О Йосипе КРИВАВИЙ — плюс — КРИВАВИЙ.

Карпати 1944 р.

БАТІГ

І

Його із шкіри зроблено простої

Руками людськими. Давно. В старі часи.

О майстре перший з ери кам'яної!

Чолом тобі, найбільшому з усіх!

Чолом! Чолом!!.— кричить це твій нащадок

Через мільйони літ, вклоняючись до ніг,

За вічне те, що залишилось в спадок,—

За те єдине, що тримає ладу,—

За цей шедевр —

батіг!

Пройшли віки — геть-чисто все змінилось,

Ти чуєш? — все! І сонце вже не те.

А твій батіг ні тлінь, ні смерть не з'їли.

Ба, ні! Його ще навіть доточили,

І руків'я у ньому золоте.

Збагнув? Ге-ге! — Ти ж геній геніальний!

Та проти тебе лялька Стефенсон!

Тобі б от пам'ятник, єдиний і останній,

У нас!.. Не тут, а, скажем, десь в Лозанні..

Чи снився тобі цей сон?!.

Чи думав ти, що прилад твій для муки

Переживе геть ряд мільйоноліть?!

Чи думав ти, що ним твої правнуки

Так геніально будуть володіть?!

Це вже не те, що мотуз біля палки.

У нас він тут і там, етцетера...

І того пужална, чи то простої сталки,

Не відрізнити часом від пера.

Ні, не збагнеш ти, пращуре немудрий,

Куди тобі? Куди?!. Ти в небутті.

Ти варвар був, а ми боги — не люди,—

Нам коней мучити ганебно на батіг.

Тепер не те, тепер у нас "культура",

"Цивілізація" і тисячі ідей!

Тепер у нас...

Та що ти тямиш, мурий!

Тому й батіг у нас із дроту, а не з шкури,

Що спеціально для людей!

О, як він б'є!.. Я знаю, як він б'є...

Проклятий день! Гей, предку огрубілий!

Чи тямиш ти, як ніжних він жує? —

Так елегантно,

з свистом б'є!

Здирає пас

На серці і на тілі.

II

І знову день, як безліч, догорає...

З газетних шпальт мільйони рук і ніг

В нестямі корчаться від краю і до краю...

І чую я, як тут (чи то пак над Китаєм!)

Свистить батіг!

Свистить... Свистить...— Десь сильний слабших доїть.

Там негр, індус, китаєць... і наш брат...

Із шкіри білої, із чорної, з рудої

Мундир барвистий шиє дипломат.

Тож він звідтіль, з країни казки й волі,

Де Конституція —

святиня над усе,

Тож він туди, де люди ходять голі,

Туди

цивілізацію несе.

Гримлять ротації... І котяться луною

Про "Правду" і "Любов" усі слова святі...

Мораль "пороки" розпинає на хресті...

А над спиною — голою спиною

Свистить

батіг.

Батіг! Батіг! Він бог на цій планеті.

Стриба в віччю і корпус, і петит.

Зате ж "за м и р" гармати і газети!..

І славлять-славлять різьбярі й поети,

І грають, грають арфи золоті.

Спина, як тік. Взялися кров'ю шруби.

Та не кричи,

бо буде ж все твоє!

Кусай!

Кусай, коли дають ще, сині губи!

Кусай до крови їх, як стане серце руба!..

О, як він б 'є!!!

Тож він звідсіль, з країни казки й волі,

Де Конституція —

святиня над усе,

Тож він туди, де люди ходять голі,

Туди

цивілізацію несе!

журнал "Червоний клич",, 1926

БАТІГ

(інша редакція)

І

Його із шкіри зроблено простої

Руками людськими давно…в старі часи…

О майстре перший з ери кам'яної!

Чолом тобі — найбільшому з усіх.

Чолом! Чолом!!.— кричить це твій нащадок

Через мільйони літ, вклоняючись до ніг,

За вічне те, що залишилось в спадок,—

За те єдине, що тримає "ладу",—

За цей шедевр —

Батіг!

Пройшли віки — геть-чисто все змінилось,

Ти чуєш? Все! І сонце вже не те,

А твій батіг ні тлінь, ні смерть не ззіли.

Ба, ні, його ще навіть доточили,

І руків'я у ньому золоте.

Збагнув? Ге-ге...

Ти ж геній геніальний!

Та проти тебе лялька Стефенсон!

Тобі б от пам'ятник, єдиний і останній,

В Женеві,

В Лондоні,

В Парижі

і в Лозанні..!

Чи снився тобі цей сон?

Буває, друже…От. Контсрукція та ж сама,

І коли хочеш, відсуди патент.

На нього попит в нас. Ну от "Сагіб і Самі",

Припустім, ти читав?

Але Сагіб – пусте.

Гей, друже мій, коли б умів ти плакать,

Ти б поламав його, сподвижника хреста.

ТИ ж глянь!

Ти глянь як стогне…Думаєш – коняка?

Коняка – думаєш? Ой як же ти відстав.

Тепер не те, тепер у нас культура,

Цивілізація і тисячі ідей, —-

Тепер батіг твій не якась там шкура,

Го-го! То дріт!! Бо порють ним людей.

Не даром же мільйони літ прожито,

І ми – не ви, тепер у нас зеніт.

Нещасний прадіду, сіренький троглодите,

Тобі цього повік не зрозуміть.

То дріт! То гума!

Знаєш, що то буде?

Куди тобі? Куди?..Ти в небутті.

Ти варвар був, а в нас боги, не люди –

Їм коней мучити ганебно на батіг.

Та й соромно, яка ж бо то культура.

У нас був Шуберт, Данте й Галілей,

Був Рафаель…Та що ти тямиш, мурий?

Тому й батіг у нас із дроту, а не шкури,

Що спеціально

для людей!

О, як він б’є!

Я знаю як він бє.

Проклятий день. Гей, предку огрубілий,

Чт тямиш ти, як ніжних він жує?

Так елегантно б’є, з свистом б’є,

Здирає пас

На серці і на тілі.

II

І знову день, як безліч, догоряє…

З газетних шпальт мільйони рук і ніг.

У спазмах корчаться од краю і до краю.…

І чую я, як з реготом (десь там чи над Китаєм)

Свистить батіг!

Свистить. Свистить.…

Десь сильний слабших доїть.

Там негр, індус, китаєць… і далмат…

Із шкіри чорної, із білої, з рудої

Мундир барвистий шиє дипломат.

Тож він звідтіль, з країни казки й волі,

Де Конституція — святиня над усе, —

Тож він туди, де люди ходять голі,

Туди цивілізацію несе.

Яка краса! Філософи, герої,

Митці, любов, десь арфи золоті,

Мораль пороки розпинає на хресті,

А там…То ж ангел миру над тобою,

То над спиною — голою спиною —

Сви-

стить

Батіг!

Батіг! Батіг! Він бог на цій планеті.

Стриба в віччю і корпус, і петит.

Зате ж "за м и р" і пушки, і газети!..

І славлять, славлять різьбярі й поети,

І грають, грають арфи золоті...

Спина як тік. Взялися кров’ю шруби.

Та не кричи, бо буде ж все твоє.

Кусай!

Кусай, коли дають це, сині губи,

Кусай до крові їх, як стане серце руба.

О, як він б’є!

Тож він звідтіль, з країни казки й волі,

Де Конституція —святиня над усе, —

Тож він туди, де люди ходять голі,

Туди

цивілізацію несе!

ВІНОК СОНЕТІВ

(памфлет)

...Голод сурмить, як осел.

Наче великі клоаки —

Київ, Одеса, Полтава і Харків

Приймають в себе

Буру блювотину сел.

Юрій Клен, "Каравели"

1

О віршомази! заздрі на слова!

О "імператори" римованого зера!

Та то ж про вас сказав Микола Зеров:

"Чутливість наша вбога і чорства..."

Так, вбога, і чорства, і квола, і крива,

"Жерці і маги" *. Клякси на папері!

Класичні крадії із Алігієрі!

Де ж ваша Муза власна?!

Нежива.

Втопилася в атраментній** імлі,

Відірвана від рідної землі.

Бо ж ви — лиш євнухи з екстазом на лиці

Чужих коханок немічні співці.

Своєї Беатріче не було у вас,—

Чужу обслинили ви пильно... І тепера

Вже не впізнать її ні в профіль, ні в анфас

О "імператори" римованого зера!

2

О "імператори" римованого зера!

Естети рафіновані й святі,

Конкістадори й відкриватели світів

В чорнильних океанах на папері!

Я знаю вас, педанти від химери!

От я порушив ваш канон з вінків —

Зробив сонет з шістнадцяти рядків

І чую ґвалт... Ах-ах! і що ж робить тепера?

Але нехай! Це ж— ніде правди діти —

На сміх, на глум, це вам на зло, піїти!

Те коло зачароване — сонетний той вінок

Нехай порушує шістнадцятий рядок.

О маги! О жерці! О лицарі етеру!..

Ні, не дошкулять вас хоч би які слова.—

Чутливість ваша вбога і чорства,

Мовляв ваш метр, мовляв Микола Зеров.

3

Тож так про вас сказав Микола Зеров.

Він все життя трудився для чужих богинь,

Щоб цеї істини, гіркої, мов полинь,

Дійти в кінці, кінчаючи кар'єру.

Химер і візій опустивши сферу,

На землю грішну став нарешті він

І рідну Беатріче вглядів між руїн,

Що, як Катліна в Шарля де Костера,

В розпуці і сльозах, брудна й простоволоса,

Всіма покинута, про смерть у Бога просить...

І вирішив співець абстрактної краси,

Що перевів своє життя на пси,

Що марно римував... О, де блукав той розум?!

Кому потрібна пісня нежива?..

Й схиливши голову, прошепотів крізь сльози:

"Чутливість наша вбога і чорства..."

4

"Чутливість наша вбога і чорства

І не вгамує спраги молодої"* ,

І не привабить Беатріче тої,

І не зачепить серця...

Юнка степова.

У полі дикім десь сама собі співає.

Свавільна й горда (хоч заручена з бідою),

Як тая ластівка крилата над водою,

Дивніша над усі ваші "дива"*,—

Вона гордує вами, дивлячись у вічі...

То Беатріче! То прекрасна Беатріче!

Всіма безчещена, та чиста і свята,

Незаплямована, як іскра золота,

Неупокорена...

Але стривай на Бога!

Пощо й до кого це? Це пісня не нова

Та не збагне її душа "жерців" убога,

Убога, і чорства, і квола, і крива.

5

Так, вбога, і чорства, і квола, і крива

Душа... Pardon! Яка душа з пустелі?

Класична порожнеча Торрічеллі!

І тільки...

Але, Боже! Голова**

Мені йде обертом, дим очі закрива***,

А серце занудилося і проситься з оселі,—

Сонети — це щось вроді каруселі:

Крутись і повертайсь... і раз... і два...

О Боже, Боже! Що за мука з ним —

З сонетом цим в дурній уздечці рим!

Тепер я розумію, пощо — тільки й чуть —

Сонетярів всі геніями звуть!

Це все тому, що в римовім ярмі

Вони працюють тяжко гейби на галері,

Що кволість серця надолужують штаньми

Жерці і маги, клякси на папері.

6

Жерці і маги, клякси на папері

В часи потрясень грізних і боїв

Втекли від світу геть і ніжних солов'їв

Вдають із себе десь в класичній сфері...

Не в сфері — в запічку, десь в умебльованій печері.

Закохані в іржу класичних слів,

В Богів клясичних, навіть у ослів

Плетуть вони вінки тій гіпсовій Венері,

Юноні й Гері... То сонетяні вінки.

То наші греки — кобеляцькі земляки.

А потім ці "труди", ці "архітвори часу"

Юрбі голодній кидають з Парнасу...

Устами спраглими, в шуканні сил для бою,

Герої і мужі нової Трої

І рвуться до джерел...

й геть кидають за двері:

"Нікчемні крадії з Алгієрі!"

7

Нікчемні крадії з Алігієрі.

Ну як то може отакий поет

В таку епоху кропати сонет,

Від світу втікши й защіпнувши двері?!

Великий Данте, бач, писав не на папері,

Він Беатріче виспівав, та то був не сонет.

Крапками, бач, не вмів орудовать поет,

Тож треба виправить, навчить його манері.

І от наш маг дописує, сюсюкає й воркоче,—

Він Беатріче Дантову домалювати хоче.

І не впізнати вже її, обслиненої тричі,

Тії прекрасної чужої Беатріче.

Своя ж... Та що ви, що ви! Чорта з два,—

Вона подібна в магів до медузи.

О ви, пііти! О жерці чужої музи!

Де ж ваша власна муза?

Нежива...

8

А ваша власна муза нежива.

Паперу тонни списано, атраменту цистерни.

І нагромаджено писань стіжки модерні

Аж-но йде обертом, читавши, голова.

Та в тих писаннях лиш "поезії дива"*,

Конкістадори, каравелі і таверни,

Еллади древньої усі боги химерні,

Усе, що хочете, й премудрість найнова

Про "суєту суєт"...

Ну, словом, див сувої!

І все те без вогню, без іскорки живої.

Маразмом старости повиті стоси рим

А ля Зеров, чи Рильський той Максим,—

Поезія дезерції від світу в "ранню осінь",

У "Синю далечінь", в "Захмарні журавлі"...

І ждуть-пождуть Марію всі — немає й досі,

Втопилася в атраментній імлі.

9

Втопилася в атраментній імлі.

Маріє! О Маріє! Сестро й нене!

Прекрасна Беатріче з Бористену!

Куди пішла і де сліди твої?!

На плутаних стежках через чужі краї

Ідеш, зацькована і зраджена своїми,

Бичем страшним посічена, йдеш мимо,

Закривши лиця божеські свої.

І не взнає ніхто тебе. Й ніхто тебе не кличе.

Геть одвертаються жерці чужої Беатріче,—

Для них повія ти, вони тебе кленуть

І "бурою блювотиною" звуть.

Кастрати! Фольксдойчери! Юберлюди.

Безносі євнухи, не здібні ні любить,

Ані страждать, ні серцем пломеніть,

Чужих коханок немічні приблуди.

10

Перепрошаю: "немічні співці"

(Щоб не грішити супроти канону,

Щоб не порвавсь вінок — нехай нас Бог боронить!

Ми повертаємо назад два слова ці).

І йдуть вони. Й ведуть на манівці

Усіх і вся, "як бранців до полону",

У "вимріяний світ", за димову заслону

Химер придуркуватих, ніби мудреці.

Женіть їх геть! Женіть з душі й парнасу!

Геть облупіть сапатого Пегаса

І барабан зробіть! І бийте стільки сили,

Щоб всі боги чужі до чорта полетіли.

Геть розженіть! А далі — з сили всеї

Сурміть! Зовіть! Крізь клекіт гроз і бур

Ведіть до бою з'єднаних, як мур,

Героїв і мужів нової одіссеї.

11

Отут би й крапка. Так — канон!

Ну, він мене й доїхав!

А ще лиш піввінка. Але не скажем "нас",

Бо цим вінком вінчати мушу вас,

То треба доробити вам на втіху.

Однак... Та що я — раб?! Та ну його до лиха!

Пощо труджусь? Пощо марную час?

І піввінка цілком влаштує вас,

Бо цілого не витримає жоден карк.

Для сміху

Я вечір потрудивсь і маю тут кінчати,

Бо цілого вінка не знаю де подіти.

Коли на вас надіти — (він) вас розчавить вмить,

А вам ще треба жить, щось думати й робить.

Тож вас шкодуючи, кінчаю.

Все. Пока.

З вас вистачить на гурт і піввінка.

Братислава, "Нова Доба", 15.VIII 1944 р.

Любі Х.

Розцвіла б в оранжереї —

Не було б потіхи з неї,—

Та вона в боях зросла,

В буревіях розцвіла,—

Через те вона і люба,

Ця дівчина наша Люба.

7 січня 1945 р., в Братиславі

Крім дати і місця написання, в чернетці є уточнення: "в редакції часопису "Нова доба", під час різдвяної вечері недавно ще партизанської молоді".

З Парагваю до Одеси

Відпливають пароплави,

А з Мюнхену відлітають

Літаки на Парагвай.

Поспішають на Одесу

Павіани і горили,

А за ними гірко плачуть

Дрібні мавпи й какаду,

Та з Мюнхену поспішають

Розважати їх "герої"

І сміються, і глаголять,

І співають на ходу.

То спішать до Парагваю

Віршомази і "повстанці",

І "пророки" —

за морями

Вони бавитимуть мавп.

ПАРАЛЕЛІ

З Гонолулу до Одеси

Відлітають альбатроси,

А з Мюнхену в Гонолулу

Відлітають паничі.

Альбатроси, як матроси,

Хоч ніхто їх і не просить,

На Одесу йшли крізь просинь,

Хвилю крилами б'ючи.

Йшли морями, небесами,

Над горами й островами

Гнали вдень і уночі...

Поспішали, як на месу,

Бо летіли на Одесу,

Бо летіли крізь туман

На Дністровий лиман.

А з Мюнхену в Гонолулу —

"Пане сотник, чи ви чули?!"

Пане сотник, чи ви чули,

Чи ви бачили той рух?

Грім традиції і дух?!!

Чув, бодай би я оглух!

ВІД'ЇЖДЖАЮТЬ МАВПИ НА ОДЕСУ

Від'їжджають мавпи на Одесу

З Уругваю,

А за ними гірко плачуть

Какаду.

А з Мюнхену десь до Уругваю

Поспішають

Завойовники, чубами предків

Мають,

"Славних прадідів великих"

Прославляють,

"Гімном небо потрясають"

На ходу.

Павіани, шимпанзе й горилі

Гірко тужать,

Пароплавами пливуть десь

На чужину.

"Запорожці" літаками

Браво кружать,

За Вітчизну один одного

Паплюжать,

В Уругваї будувати хочуть дуже —

Ох і дуже —

Україну.

В Україні ж сохне стара мати,

Сохне, дожидає —

У віконце виглядає

Раним-рано:

Ой немає наших славних "запорожців",

Ой немає,

Тільки до Одеси — то не військо не "визвольне"

Прибуває,—

То невільники — горили, шимпанзе

І павіани.

В Уругваї, в Уругваї нова радість стала,

Уже стала!

І не плачуть, вже сміються какаду.

А в Одесі, а в Одесі мати плакать

Перестала,—

"Мабуть, так судилось на роду".

Гей, в Одесі вийшли гості з моря,

Вийшли з хвилі

Та й будують Україну

Аж по Харків;

Розважають діток такі добрі,

Такі милі,

Такі славні, такі любі шимпанзе

Й горили...

І ночами тяжко плачуть

У безсиллі —

В Уругвай у снах тікають

З зоопарків.

Відпливають каравели

До Венесуели...

Чом же, чом же ви, славні віршомази,

Стали невеселі?

Чи не ви ж благали Бога,

Скільки було змога,

Про мандрівку по золоте руно.

І тепер вам

Стелиться дорога.

Шлях казковий через гори,

Через синє море...

Стали, стали мрії ваші дійсністю:

Ви — конкістадори!

Бийте ж, бийте в барабани,

Гупайте в тимпани:

Бути вам Кортезами не в віршах, а на ділі

Бог призначив, пане!

Відпливають каравели

До Венесуели...

Ну чого ж ви, славні віршомази,

Стали невеселі!?

ВІД МАКЦАБІВСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ –

ДО УНРАДІВСЬКОЇ ОПОЗИЦІЇ

Він ліз без мила... (ах, приємно!)

І тіг усіх у прірву ту.

Він навіть мзду приймав таємно,

Щоб видавать свою "Мету",

Комбінував, трудивсь, як раб,—

Робив для дяді полуКЦАБ.

І все завів би до кагли,

Та добрі люди не дали.

Ой, добрі люди не дали —

"Великі плани" поламали,

Води на тім'я налили

І в хлопця забавки забрали,

Зсадили з МКЦАБу*,

і тепер —

Він став опозиціонер.

Усюди він шумить не в міру —

Організує недовіру.

Бо не дали провадить грою

Непередрішенство герою.

Сказати просто: злість загризла,

Вона ж йому під хвіст полізла.

Тепера він всім душу мулить —

Свої гріхи він іншим тулить.

В АЛЬБОМ ДОРОГОМУ "ЛІДЕРОВІ"

1

Попер за тридев'ять земель,

Щоб показать "Союз земель".

Купив "земельку" Дон-Левін,

"Союз" купив так само він,

Та як розглянувсь — о, страхіття!

Землі з мішок, а решта — сміття.

Ти пер за тридев'ять земель,

Щоб показать "Союз Земель"...

Чого ж ти пер? Біда ж тепер!..—

З земель тепер пісок попер!

У НАС НЕ ТАК, ЯК У НИХ!

Йон — утік, Трушкевич — утік,

Кампагнек — утік, Вітман — утік,

Міністри й посли утекли на той бік, —

І кожен прокляв їх

за зраду навік!..

Тільки у нас — о нене моя! —

Тільки у нас —

"Вкрадено" Крутія.

Чому? Бо була то персона грата?..

Господи, прости нам, що брат дурить брата!

Нехай нас обійде та слава проклята,

Що й ми ніби мали зрадника й ренегата!

СОЮЗ "ХРЕСТОНОСЦІВ"

"В груповій боротьбі проти революційно-демократичного руху об'єдналися навіть соціалісти з монархістами та з бандерівцями. А деякі навіть проголосили "хрестовий похід".

З преси

Плющ, Феденко, й Заховайко,

І Доленко, і Крутій

(Ні, не той, що втік, Крутій,

А подібний попихайко!),

Ще й десь Бондар-брехунець,

Ну, й від справ безбожних спець,—

Все мужі, як бачим, славні! —

Кожен бондар, кожен туз! —

Щоб вершить діла державні,

Об'єдналися в союз:

Об'єдналися зісподу

Для "хрестового походу" —

Той з-під Маркса, той з Бандери,

Той з крутійства, той з холери,

А в цілому ж цей "союз"

За спорідненістю д у ш.

Бо це хлопці все не прості,

Бо це хлопці "хрестоносці",—

Від злоби глухі й сліпі,

Все розп'яли б на стовпі,

Бо така буває вдача —

Скорпіонова ледача.

Вже заслуга є на конті.

Та одна біда в тім фронті:

І біда цілком проста —

В жерунів нема хреста.

Славна "бражка" метушиться,

Всіх дивує своїм гроном,

Лиш не знає, в чім різниця

Між хрестом і макогоном.

Слинянин*

За добре ім'я "селянин"

Заховався слинянин,

Це отой совєтський лицар —

Безпринципний міщанин,

Що служив і ліз без мила,

І кадив з свого кадила.

Й викорчовувать "напасті"

Помагав совєтській власті.

З шкіри ліз — громив "троцькістів",

Слинив різних "уклоністів",

Хвильовистів,

Боротьбистів,

Різних "націоналістів"

І місцевих "шовиністів",—

Заробляючи "оклад"

За донос і за доклад,

Виживать оці "напасті"

Помагав совєтській власті.

Слинив, пінив, гриз, як гнида,

Розкуркулював сусіда...

Загубивши хамству міру,

Заробляв собі "довіру".

І тепер тих звичок, Боже! —

Він позбутися не може.

Далі пінить і жує,

Якщо гроші хтось дає.

Це — злоби й безчестя син,

Раб нікчемний, слинянин.

ВІЧНИЙ ОПОЗИЦІОНЕР

В кровопролитній битві за державницькі позиції

Прославився аматор опозиції:

За чужу жінку в п'яную минуту

У бій він кинувся, найвищу взявши нуту,

Але — о Боже! — несвідомий чоловік

Красу державную потовк йому навік...

Жона ж дивилася на бій

крізь самолюбства призму

І проявити не могла патріотизму.

В товариша Крутія

Амбіція крутія:

"Як не став вождем в екзилі*,

До Хрущова піду я!"

ГЕРОЙ ОПОЗИЦІЇ НА

ДЕРЖАВНИЦЬКІЙ ПОЗИЦІЇ**

На цілий Мюнхен слава йде стокрила,

Як син прославив батькову могилу:

В хмільнім ентузіазмі (сіреч, просто сп'яну)

Довів він "легітимність" свого сану —

За чужу жінку у чужім покої

З державним пафосом він кинувся до бою.

І десь на смітнику від мужевої здачі

Зоставсь побитий і обкаляний в додачу.

Хвала ж тобі, о наш державний муже!

Що ти свого отця і нас прославив дуже!

***

Чого Крутій крутнув у "рай" щосили?***

Перепродукція вождів в екзилі!

А хто ж на черзі так покине нас?

А Бог же його знає! — Т-такий час...

Такий, бач, час, що й Етлі (що вже ас!)

Носив поклін на ленінський парнас.

Він боїться поліцаїв

І жахається трамваїв,

І чи спить він, а чи йде —

Кожну хвилю кари жде.

Неминуча кара, кара

Всюди ходить, як примара...

Не забув його і досі

Преподобний Теодосій.

Що за сморід там на "ща"?

То розплющено плюща.

Спокусила дядю слава

Галана, бач, Ярослава.

НЕВЕЛИЧКА РІЖНИЦЯ

"В боротьбі проти політичних супротивників

"доленківщина" спекулює іменем Мек Карті".

З газет

Подивімося ж на карті,

Де цей "вождь", а де Мек Карті.

"Лідер" каже, що він майже

При одній учився парті...

Все можливе.

Тільки ж вийшло:

Це — "стукач", а то — Мек Карті.

"Лідер" стукає й клепає,

А Мек Карті й не читає.

Пане! Тут брехня не йде!

Це не в царстві МВД.

ПОЛІТИЧНИЙ БАЛАГАН,

або ЩЕ ОДИН КОМУНІСТ

(Матеріал для доносу відомих панів)

Візантійський імператор

Костянтин Багрянородний

Був великий конспіратор —

Комуніст він був природний,

Бо чому такий кривавий,

Ну, чому Багрянородний?!

То ж бо й є! Це — комуніст,

І загірний хвильовист,

І старий уердепівець,

А в цілому — багрянівець.

Занотуймо все на карті

І пошлімо до Мек Карті!

МЕДИТАЦІЯ НАД ОБКРАДЕНИМ

САРКОФАГОМ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

"Кості Ярослава Мудрого привласнили

приватні люди і завезли аж до Канади".

З газет

Дев'ять віків

часу ріка,

Батий, і Ленін, і ЧеКа,

І юд, і зрадників орава —

Не зачепили Ярослава.

Ніхто й не зачепив би зроду,

Бо це — реліквія народу.

Та, крім ЧеКа й Іскаріота,

Бог сотворив ще "патріота".

І от... О темпоре, о морес!

О "патріоте", наше горе!

Він пуп землі, "народ" і "право",-

Втікаючи у світ за Збруч,

У торбу до своїх онуч

Забрав він кості Ярослава.

1 запроторив (чого ради!)

Аж на край світу, до Канади!

Зате, як чорний ворон крук,

Десь на смітник а чи на брук.

І от тепер — шукайте броду,

Де та реліквія народу!

Хіба що крикнемо в журбі:

"Великим патріотам слава,

Що в спекулянтській боротьбі

Й кістки привласнили собі,—

Перемудрили Ярослава!"

ГЕРОЙ НАШОГО ЧАСУ

Закликає Бога в цапа.

Бережіться мене всі!

Я доносив до гестапо,

А тепер до Сі-ай-Сі.

А як інший хто попросить,

Буду я й туди доносить,

Якщо... капатиме досить.

Так що, братці: "Уг-га-га!

Ми ідемо на врага!" —

В Сі-ай-Сі за пирога

Віддаю геть все й ридаю,

Осьмадею!

Бо страждаю, бо страждаю

За ідею.

Всі кленуть, немов скотину.

Я ж — "будую Україну"!

Я вас пізнав, герой в бою,

Не прирівняю ні до кого.

І орден "Дмитрія Донського"

Я вам без слова видаю!

Беріть його,

беріть, беріть —

Це за діла "во врем'я оно" —

Й на всіх розпуттях говоріть,

Чому не орден "Скорпіона".

Тому що:

Ви ж "герой в бою",—

Я по доносах впізнаю!

Тому для вас — борця такого –

Цей орден

"Дмитрія Донського".

Ні, ні, не воїна того,

А хама — вчителя твого.

"МУЖИЦЬКИЙ" КУКЛУКСКЛАН

Запишайко й Завивайко,

Замотайко й Заховайко,

Заплювайко й Заригайко,

Бігомор і Моше-здир,—

А попереду — Давайко,

Славний "лідер" — підривайко,

Заховайський бригадир.

На вавілонських ріках, на горі крутій

Ридаєм ми: "Покинув нас Крутій!"

Відчаю повінь, море сліз тече:

"Що зробимо, як і Ф-ф-вертій втече?!"

Старий холуй при "Новом мірє"

Біля смашного пирога,

Не подавіться,—

Кочерга.*

Чого Крутій крутнув у "рай" щосили?

Перепродукція вождів в екзилі!

А хто ж на черзі так покине нас?

Можливо,

друг його і також вождь без мас.

ЕДИТАЦІЯ НАД СПРОБАМИ

ЗРОБИТИ КРИЗУ В ВО**

Як прикро, як прикро читати,

Що син не вродився у Тата!

Що Тато в житті величав,

Синочок ламати почав!

Від цього Крутія до того Крутія

Дистанції на бачу я.

Але й від того пішака до цього аса.

Пробачте,

пробачте,

пробачте,

Це ж не ас, а "Маса!"

Крутив Крутій, вертів Крутій,

Ішов по стежечці крутій.

Не визнають вождем ніде!

Пішов по славу в МВД.

Від Йосипа до Панаса,

Як від Короля до аса.

Але від цього Крутія до того Крутія

Дистанції не бачу я.

АПЕЛЬ АНТОНА*

Щоби не сміли друзі й я

Чіпати Крутія,

Крутійський друг крутій Панас

Подав у суд на нас.

І от тепера, що робить,

Не знаю, братці, я,—

Чи вести розповідь, а чи

Злякатись крутія.

Чекаю вашого суда.

З пошаною —

Антон Біда.

Липень, 1955

ГІМН УРСР

(Текст Павла Тичини, Миколи Бажана та Івана Багряного)

Живи, Україно! Живи, непоборна!

Змагайся, уярмлена в "братнім" "раю"!

Тепер ти велика і в муках соборна,—

Здобудь же свободу в жорстокім бою!

Приспів:

Слава відважним, незломленим слава!

Горе напасникам, сльози катам!

Гряде Україна — Велика Держава,

На страх Джугашвілі й подібним

"братам"!

Нам завжди у битвах за долю народу

Був братом усякий, хто братом тим був!

А Ленін "великий" украв нам свободу,

А Сталін поетів в рабів обернув.

Розіб'єм усі ми ворожі навали

Народного гніву священним мечем,

Щоб наші поети страждать перестали,

Щоб з нами співали, примкнувши плечем:

Вставай, Україно! Вставай, непоборна!

Зривай геть кайдани, надіті в "раю"!

У горі єдина, у муках соборна! —

Здобудем свободу в жорстокім бою!

Приспів:

Слава відважним, незломленим слава!

Слава робучим і вірним синам!

Гряде Україна — Велика Держава!.,

(останній рядок залишаємо, в надії,

що його колись гідно допише сам

Павло Тичина, автор "Сонячних Кларнетів").

ПРИМІТКА ІВАНА БАГРЯНОГО:

Ось так ми й написали Гімн втрьох. Наш варіант гимну вийшов на одну строфу довший, але ми конче пропонуємо її увазі двох попередніх авторів, що не мають свободи слова і що вічно загрожені перспективою помандрувати "велично" на Колиму.

МИКОЛІ БАЖАНОВІ

(памфлет-пародія)

Моя многомовна земля,

Я чую, як ти встаєш.

Я чую, як ти ідеш,

Я чую, проходиш ти.

Для моря твоїх людей

Вже мало старих узбереж,

Для росту твоїх людей

Вже мало тобі висоти...

т. д.

М. Бажан

Я чую, як ти встаєш,

Я чую, як ти ідеш,

Я чую, як ти дріжиш,

Як з орденом ти стоїш

І, втративши спокій і сон,

Щось там говориш в ОЗОН.

І дивно, і страшно мені:

Для зливи твоєї брехні

Вже мало тобі узбереж

І мало тобі висоти.

Про нас ти там горло дереш

І я вже не знаю — хто ж ти?

Чи то ти вже "сам собі пан"?

Чи то ти вже Бєдний Дем'ян?

Чи то ти уже Сулейман?

Чи ти Кочубей чи Гапон?

Чи царський опричник в ОЗОН?

Скажи мені — хто ж ти, о гер?!

Бо вже не Бажан ти тепер.

І чую я відгук з ОЗОН:

"Хто я?.. Я тепер все разом: Нарком,

Кочубей і Гапон, Гармонь,

Балабайка й Пістон,

Цар-пушка і Цар-барабан,

Придворний "шутнік" і "болван",

В цілому ж — совєтський Боян —

Дем'яно-Сулеймо-Бажан".

3 вересня 1946 р.

НА ОЛЕКСАНДРА КОПИЛЕНКА

Він романовини писав,

Як от, скажім,

"Народжується місто".

Потому корифеєм став,

Хоч сам, як був, так і лишивсь

без змісту.

Він пнувся щонайменше на Золя,

Як жаба на вола.

Агов, маестро! Де ж ти?

НА ЮРІЯ ШЕРЕХА (ШЕВЕЛЬОВА)

Плачте, веселі,

Смійтесь, похмурі,—

Стряслося лихо в літературі:

Шерех упився,—

Вертеп на МУРі*.

ЕКСПРОМТ НА ВАСИЛЯ ЧАПЛЕНКА

Писайло — Критик — і Читайло:

"В.С." —"Чапленко" і "Світайло"

Одної мами три сини —

Улізли втрьох в одні штани,

Чорнила напилися здуру

Та й ну "творить літературу".

БОГОМІЛЬНІ ФАРИСЕЇ

Ти не йди сюди, Месіє!

В цій ганебній Одіссеї

Розіпнуть тебе за марку

Богомільні фарисеї.

ПОПІЛОТРЕСТ

Гумільов, Бурхард і Блок

Після смерти склали блок:

І тепер той б л о к в Європі

Перегонить все на попіл.

...Маркс... Петлюра... Чемберлен...

Зветься фірма — Юрій Клен.

НАПИС НА ПАМ'ЯТНИКОВІ В 2946 РОЦІ

І. Спереду

Тут два Державіни лежать,

Мужів великих два заснуло,—

Один — що Пушкіна любив,

Другий — що так кохався в К у л о.

ІІ. Ззаду

Один був велетень державний,

ДРУГИЙ був велетень Ді-Пі,

Але обидва вельми славні

І на однім стоять стовпі.

Ріжниці ж тільки трішки й було,

Як межи Пушкіним і Куло.

СИЛА ПРОКЛЯТТЯ

"Пропадем, как фунт мьла в бане..."

З прокльонів слідчого

"Пропадьом, як фунт мила у лазні"...

Ту молитву десь небо почуло.

І тепер — не приб'ють тебе блазні,

То напевне приб'є тебе

Куло.

ЕПІТАФІЯ ПО БЛОКОВІ

Був Блок... І немає Блока,—

Пропав, загинув в прокляті роки.

Плачте, о музи небесних прерій,

Присипав Блока "П о п е л імперій".

Поетів орди візьмуть лопати,

Будуть, ой будуть Блока шукати.

Сміх буде, крик буде, гей буде морока,

Як з "Попелу імперій" відкопуватимуть Блока.

ПАНІКА НА ПАРНАСІ

Гумільов кричить до Блока:

"Через тебе ця морока.

Наплодив з своїх містерій

Стільки "Попелу імперій ..."

І тепер обом нам тут

Під тим попелом капут".

КАТАСТРОФА

Хмарами попелу надра поезії випер шалено

В е з у в і й... чи то пак Клен.

І попелом впали, і тяжко присипали Клена

Блок, Гумільов і Верлен.

ВІРНІСТЬ ПОЕТІВ

"В стороне чужой и дальней

Как ты вспомнишь обо мне?.."

А. Блок

Дуже просто, що за мова,—

Гостряком твого ж пера —

Рима в риму, слово в слово,

Ямб у ямб... етцетера.

Де ж забракне твого слова,

Там позичу в Гумільова.

СПРОСТУВАННЯ МАЯКОВСЬКОГО

Не я є автор "Бумерангу",

Хай чують всі, хто має вуха,

То автор має свою рангу,

Бо він поет, а не макуха.

Бо слово викував з меча,

Тому й лякає Косача.

ЗДИВУВАННЯ МАЯКОВСЬКОГО

Коли я їздив на Цитеру?

Коли з ним пив на брудершафт?

Коли я душу мав з паперу?

Коли був ляіком в віршах?

Але нехай... (Тут ша! Цензура!)

Над мертвим левом лиш фігура.

РУБІКОН ДЛЯ ЮРІЯ КОСАЧА

Як втне Косач,

То вже, пробач,

Не втне читач,

Хоч сядь та й плач.

Не плач, читач,

Нехай Косач.

Не плач, Косач,

Нехай читач.

Цитати в віршах,

Цитати в драмах,

Хаос в новелах,

Пшик в епіграмах.

При дорозі "мудрий камень",

А на камні сидить дурень.

Сидить дурень — ледве дише

І про камень вірші пише.

* * *

Ніяк не вийду з подиву —

і де він так розпух? —

В такім великім тілі

й такий маленький дух!

1945, Регенсбуг

"Залізних імператор строф"

Зустрів мене, й подумав я (Багряний):

"Залізо дійсно є в тяжких когортах — ох!.

Лиш імператор дерев'яний".

НА ТИЧИНУ

"Стоїть сторозтерзаний Київ

І двісті розіп'ятий я..."

П. Тичина

Хоч від Києва й руїна,

Так зате нарком Тичина.

Хоч й розп'ята Україна,

Сяє орденом Тичина.

І радіє Московщина —

"Україна — це Тичина".

Що ж розіп'яте стоїть

І розтерзане лежить?

То розтерзана руїна,

А на ній стирчить тичина,

На тичині — "красний" стяг,

Балабайка в орденах,

Ще й упоперек (гиля!)

Перекладена й петля.

Що ж під стягом за руїна?

Україна, Україна.

Що з петлею за дрючина?

То Тичина,

То ж Тичина!

"Стою як скеля непорушний..."

П. Тичина

Стоїть, як скеля, непохитний...

І я силкуюсь відгадать,

Чи непохитний бард новітній?

Чи непохитний ренегат?

"І вся людськість хіба не є інфузорії?

Пожирай, пожирай себе в краплі води".

П. Тичина

Геніально! Артистично!

Довели Ви це практично,—

Інфузорійний поет

Зжер свій сонячний кларнет.

"О земле, велетнів роди!.."

П. Тичина

Це блазень так сказав, той євнух і послушник

І геніально всім життям підтвердив вопль цей слушний.

О Земле, Земле!

Земле ж, розродись! —

Роди ж ти велетнів

або геть западись!

"ПРАВДОРОБ"

Памфлет на Олександра Корнійчука*

(необроблене, з дорожньої чернетки, 1948 рік)

І

Чудо-юдо-риба-кит...

Не творив такого світ,

Лиш могла створить єдина

Трагедійна Україна.

Зліва глянеш — ну, Бронштейн!

Справа глянеш — Фінкельштейн!

Ззаду — начебто Міцкевич,

Просто Пушкін чи Паскевич,

Знизу — пристав чи емір,

А кругом — зовсім Шекспір!

То не маршал чи капрал,—

Театральний генерал.

Все кругом на ладан дише,

А він "Правду" пише й пише,

Налягає на перо,

Що дістав з Політбюро.

Знову зліва — політрук!

Знову справа — Корнійчук!

Ззаду — начебто дворушник,

А кругом — з ЧеКа послушник.

Ще раз зліва — раб-плебей!

Ще раз справа — Кочубей!

Ззаду — начебто Виговський,

А в анфас — хомут московський.

Пише-пише, тре штани,—

Заробляє ордени.

Та все біга по перо

До ЦеКа в Політбюро.

І, нарешті, зліва — рос!

Справа — хам і малорос!

Ззаду — геній пролетарський,

А в анфас — опричник царський,

Та не так собі капрал,

А від Правди генерал.

Все кругом на ладан дише,

А він "Правду" пише й пише,

Пише й пише

Та перо

Позича в Політбюро

II

Ходить Правда по землі

У подертім постолі,

У подертім,

У єдинім,

У казеннім —

Колективнім —

У совєтськім постолі,—

Тужить в місті і в селі.

Відреклися її люди,

І бояться її всюди.

Всі оті "раби малі",

Щоб за Правду взагалі

Не дістати "вищу міру",

Чи п'ятнадцять літ Сибіру,

А чи просто "вишака"

У святилищі ЧеКа.

Ні, вже ліпше так, в ярмі,

Вкривши Правду артикулом,

Припадати сірим мулом

Під московським караулом

У тюрмі.

І ламає Правда руки

Від розпуки,

Від розпуки.

Коли гульк: ой що ж то

Гімном небо потрясає!

Що заставило весь світ?

Інша Правда там стоїть

Правда інша,

Правда нова,

Непомильна

І зразкова;

Правда ясно-генеральна!

Пролетарська!

Ідеальна!

На новій скрижалі сяє —

"Гімном небо потрясає".

І тримає ту скрижаль

Всесоюзна колосаль:

Не якийсь тобі капрал,

А від "Правди" генерал.

Всенародний чудесей —

Небувалий "Моісей"!

III

Все кругом на ладан дише,

А він "Правду" пише й пише.

Та все біга по перо

До ЦеКа в Політбюро.

Налягає на штани —

Заробляє ордени.

Правда ж буде ось яка:

Самостійно чхне в ЧеКа,

Не потрапив відхреститись —

І — нема Корнійчука!

Геніального такого

Кочубей-політрука.

Не поможе заперечить

Ані "Правда", ані "Кречет".

Лиш колись згада онук:

Жив і діяв Корнійчук...

І як син не зможе тата

Відрізнить від ренегата,

Внук не втне цього плебея

Відрізнить від Кочубея.

А вже правнук (бідні діти!)

Буде мліти, буде мліти...

Буде мліти, як в ЧеКа,

І страждать душа ідейна,

Бо не втне Корнійчука

Відрізнить від Фінкільштейна.

недороблене, з дорожньої чернетки.

1948 р.

КОЛИСКОВА*

(пародія на вірш "КОЛИСКОВА" Ол. Гай-Головка,

вміщений у "Львівських Вістях" 28.11.1944 р.)

"Славних прадідів великих

Правнуки погані..."

Т. Г. Шевченко

"Люлі, люлі, редакторе мій!

В голові у моїй вітровій —

Рима римі замітає слід...

Нум писати! й хай сконає світ!"

(Так сказав і став писать піїт):

"Прадід був міцний такий, як граб,

Ну, а я слабий чорнильний раб,—

Пру в поети до кривавих сліз,

Ось над римою перо до цурки згриз...

А до третьої строфи таки доліз.

Дід не витримав і просто навзнак впав,

Ну, а я, хоч цілу ніч не спав,

Оббрехав-таки його кругом,

Буцім він упав, що був рабом...

Вчися, сину,— буде нам обом!

Це все я, мій сину,— твій татусь!

Ну, коли вже слави не діждусь,

То, вмираючи (цю віршу запиши!),—

Ти мене, синочку, придуши.

Придуши... І сам так не пиши.

Тут враз спурхнула зграя ясенів,

Заплакали "зірниці" яснолікі,

Почув я крик і регіт солов'їв,

Обурених чайок несамовиті крики...

Чому ж так розридались солов'ї

Й чайки Олесеві зчинили плач і гомін?!?

Мабуть, тому, що прадідів своїх

Я оббрехав, обскиглив по-дурному".

Гай-гай!

ІНЖЕНЕР*

Що це, тату, за літак,

Що літає він не так?

Що це, тату, за вояк,

Що не ходить він ніяк?

Що це, тату, за машина,

Що не так у неї шина?

Дайте кліщі й молотки —

Я направлю забавки!

Стукав-грюкав-торохтів —

Все направив як хотів.

В літаку зламав пружину,

У машині знищив шину,

Вояка ж ремонтував —

Руки й ноги поламав.

І сумує він тепер,

І стоїть, як інженер.

Забавки були — й немає!

І літак вже не літає.

І машина не біжить.

І вояк без ніг лежить.

ЕКСПРОМТИ

* * *

Ось такий я молодець!

Дайте швидше олівець:

Я листа вам напетлюю,

Навіть хатку намалюю.

А як добре затешу,

То ще й вірша напишу!

* * *

Хлопчик листа пише,

А песик гукає:

"Швидше пиши, швидше!

Бо тато чекає!"

* * *

Я малюю-витинаю,

А що вийде, сам не знаю.

Якщо вийде хатка,

Надішлю до татка.

Якщо квіти намалюю —

Милій мамі подарую...

Тільки, мабуть, все зма

Бо я пальчиком малюю

* * *

Стій, жабко ротата!

Покличу тата!

Рятуй мене, мамо,

Рятуй мене, тату!

Зженіть з дороги

Жабку ротату!

Вона страшнюча

Гола і боса,

Глядить на мене,

Задерла носа —

Бо, мабуть, хоче

Мене дістати,

Хоче із мене

Чоботи зняти,

Щоби надіти

Й самій гуляти...

А жабка вража

Сміється й каже:

"Хлопчику милий,

Не будь дурненький!

Я жабенятко

Таке маленьке,

Дивлюсь на квіти,

Чемно гуляю...

Я гарних діток

Не зачіпаю.

І ти ж великий,

Бо ти — людина,

А я ман-у-нька

Як горошина".

* * *

Чи Несторик знає, хто

Посилає це авто?

Це Я, зайчик хворий,

Що живе на горах.

Бігав я до міста

Та й купив пакунок —

Тобі на Великдень

Оцей подарунок.

Не жалів я ніжок,

Не жалів я грошей,

Щоб Ти був для Мами

Чемний і хороший.

Зайчик

Хлопчик смішний такий

Пускає мильні баньки,—

Пташка над ними в'ється,

Сонце вгорі сміється,

А песик витріщив очі —

Баньку вловити хоче.

Квітка віночком хитає.

А Несторик?

Цей вірш читає.

Читаю, читаю,

Верчу, мну,

Кругом обертаю —

І — нічого не втну.

Якісь закарлючки,

Крапки і плями.

Цікава газета, Мамо!

Хлопчик маленький,

Песик біленький

І горобчик без хвоста —

Написали листа.

Хлопчик припечатав —

Посилає до Тата.

А Тато чекає, чекає,—

А від Несторика листа немає,

І журиться Тато, чи скоро

Напише листа й Несторик?

2 квітня 1954 р.

ПЕРШІ, ЮНАЦЬКІ ПУБЛІКАЦІЇ,

ВАРІАНТИ ВІРШІВ ТА ПЕРЕКЛАДИ

НОТА ЧОРНОЗЕМУ

(З блокнота мандрівника)

Од Каспія і до Поділля,

Од вільних таврійських степів,

Вздовж чорноморських берегів

Я був сьогодні на весіллі,

Гей, чув могутній переспів.

Простори нивами вагітні,

Сміється вітер на ланах,

Жаданих в снах,

А у очах

Встає відродження —

Й на злиднях

Могильні плити.

Снують під стріхами пісні,

Надії стерли журу-стуму

І не короблять мозок думи,

На села дихають лани.

З ланів приносе подих буйний

І синій гомін, ось почуй-но,

Принишкни, чуй! —

"Двадцять п'ятий рік...

Ех, держись, біда!

Зароїсь надіями

Селища й оселі.

Ми на грані літ,

На порозі днів

До комун гартованих

Міццю чорнозему.

Дурний, дурний Болдвин і Юз,

Дурний Кайо й Пенлеве.

Коли я в зерно уберусь,

Я їм у вічі засміюсь,

Зарегочусь.

Нам їх не треба.

Мозолями плеканий, потом,

Необрахований зайом

Колосся гне, окиньмо оком,

Прохати злото восьмим роком

Ми не підем..."

* * *

Зашаряться порану села,

Загоном вийдуть вітряки

Стрічати ранок, а з степів

Хвилює радість — переспів

Трудових нив.

Й встає веселий

Й поодинокий колектив.

21 червня 1925 р., газета "Червоний кордон" (Кам’янець-Подільський).

Це — перша віршована публікація поета, під якою підпис: "Лозов'ягин (Плуг)"

ПІОНЕРИ

Де тане зелений парк в задумі

І синій вечір очі в Смотрич опустив,

Де місто цвіллю розшіивлось в турботнім шумі,

Де кисне мир міщанський в стумі

Ганебних снів...

Так раптом розпанахав тишу зик труби

І барабанний такт шикованих рядів! —

І потонули місто, й парк, істума

У хвилях юности, бадьорости й надій.

Юнак, не спи!

Іди, не стій.

"З боєм барабанним,

Строєм барабанним

ми ідем.

Топотом чеканним

Цокотимо камнем,

знань даєм.

Співом розмаїтим,

Вщерть життям налитим

в небо б'єм".

Юні піонери

З стягом піонерським

дружно йдуть.

***

З волею в майбутнє,

В сяйво п'ятикуття

по-ве-дуть.

Боєм барабанним,

Юний барабанщик,

чітко бий.

* * *

Зови за собою,

Загартуй до бою

мир малий.

* * *

Гетьте, хто не з нами,

Кисніть над куклами,

Ми ж ідем з батьками

дружно вряд.

* * *

Ген туди, де дніє,

Де комуна мріє,

Де цвітуть надії

і горять.

І бачу — перелом віків і сплутані шляхи.

Вони, і лиш вони огнем, знанням

і волею проткнуть

І стяг червоний з пам'яттю батьків

В комуну донесуть.

2 липня 1925 р.

Газета "Червоний кордон" (Кам’янець-Подільський).

В місто

Тіні сині... Коні ковані...

Сталевая даль. —

Здрастуй, велетень закований

В долинову сталь!

Я звідтіль, де сонце капа з стріх

І золотить дні,

Й мітингують горобці під сміх

В ожередах снів.

Де чорнозем сонно дихає,

День дзеркалить став,

Степ розлігся, ліг і кліпає

І стерню нап'яв.

Я з далеких сел калинових,

З степових ночей,

Йду на прощу до джерел нових,

До нових людей.

Місто крекче, місто кривиться,

Шум антени звів,

На панелі сонце дивиться

З павутини днів.

А нудьга біжить трамваями,

Визира в вікно...

Пацани обдерті зграями

Бережуть кіно.

День об ріг розкроїв щелепи,

Втерся шклом вітрин...

Дереньчить нервовий велетень,

Трусе зойки з стін.

Дим з околиць чорним вороном,

То сталева даль...

На бульвар з кармінним гонором

Напина вуаль.

Став на брук чужим потворищем

Хто прийме поклон?

Чужина минає зборищем,

Наче сизий сон.

Синій вітер ходить павою

По шовках вітрин...

Ясний вітер б'є булавою

В вересневий дзвін.

Синій вечір в дзвоні, в брязканні

Свище на проспект,

В коси ночі переляканій

Заплітає спектр.

В плямах спектра, в сяйві кожен крок.

Йдуть бульвари, йдуть...

Місяць впав в зелений заморок

На трамвайну путь.

Автор світить, автор рявкає,

Роздира панель,

Непривітно в очі ляскає,

Припіра до скель.

Під чавунним литим черепом

Бухне світ землі...

День об ріг розкроїв щелепи...

Губи кров спили.

Голова, як камень, хилиться...

Миготять стовпи...

На панелі сонце дивиться,

Кличе у степи.

журнал "Глобус", 1926.

Саме над цим віршем уперше (можливо за порадою Б. Антоненка-Давидовича, який працював тут секретарем редакції), з'явився новий літературний псевдонім поета (досі був І. Полярний), що став потім його власним прізвищем: Ів. Багряний.

ЗГРАЇ МЕТЕЛИКІВ...

Зграї метеликів білих

Тануть в холодній воді—

То пір'я своє розгубили,

То лебеді.

Високо в далеч безмірну

Білим крилом майорять,—

Десь полетіли у вирій,

Десь — на моря.

Ось і минулося літо...

Поле і ліс, мов чужі,—

В полі берізка роздіта

Снить на межі.

В лісі не чути зозулі.

В лісі не чути пісень...

Марно за скарби минулі

Плачеться день.

День погасає, як свічка.

Крадеться сутінь німа.

З мертвим, напудреним личком

Ось і зима.

Прийде мороз і надіне

Хвилям жупан крижаний,—

З болем жаліти за літом

Будуть вони.

Поки ж морозом не скуті,

Ловлять сніжинки бліді.

Марять про весни одбуті,

Про лебеді...

Прийдуть ще весни і квіти,

Радощі прийдуть сами...

Будемо знов молодіти —

Сонце і ми.

журнал "Червоні квіти", 2 січня 1928.

БІЛЯ ДНІПРОВИХ ПОРОГІВ

(Дніпрельстану)

Перепілка в житі — радість...

В пшеницях волошки — смуток.

Ворон з ріль — печаль.

Гей ти, коню, вибий ритми,

вибий ритми — кинь утому —

на звороті на крутому нам не личить жаль.

Крячка біла п'яним льотом

білі груди миє в хвилях,

припада з плачем,—

хрипко ниє, важко пада,

накриває білу піну

і кигоче без упину —

пестить і січе.

"Завтра" прийде —

"завтра" скаже,

нерозривним путом ляже

на оцей простор.

І одвічний дум володар

збрую сталеву надіне,

задріжить слухняно й зміне

древній семафор.

Як метає піну зараз —

пожене могутні хвилі

у нові вогні.

У нові казки і славу

оповиє Україну,—

в сіть артерій. Пульс їх кине

сміло поклик в дні.

Одцвіла минула слава,

оджили дідівські думи

й мрії золоті.

З-за сирен не вчуєш крячки,

з-за огнів не вбачиш бурі

й краєвид оцей понурий

не впізнаєш ти.

Слава злиднями підбита,

думи кров'ю перелляті

підуть на загин.

Покоління — наші внуки

десь складуть незнану пісню,

й заспіва могутня дійсність

в унісон турбін.

Перепілка в житі — радість...

В пшеницях волошки — смуток...

Ворон з ріль — печаль.

Гей ти, коню, вибий ритми,

вибий ритми, кинь утому,—

на звороті на крутому

нам не личить жаль.

Дівчині

В час вечірній, вечір сизий

я тебе чекаю в храм мій —

у кімнаті сонця ризи

і махорки тіміями.

Сонця ризи... Сонце — сальви!

Сонце — танок!

Ти прийшла!..

Розмальована, як мальва —

квіти, золото і шлак...

Так ось, так востаннє бачив,—

шахта, коні, коні, степ...

Ласки... кров... шлики козачі...

Шовк повіків (шовк — креп).

Над могилою стояли,

попрощались, розійшлись...

Як в легендах Калевали —

поховали, прощавали,

розійшлись...

Десь...

Колись...

Ти сімнадцяткою вбралась...

Сонце сальви! Сонце сальви!

Забери ж ти запинало,—

ти печальна?

Підійми очей зіниці,

підведи на сонце профіль...

Ну чого кричать так птиці,

на хрести чіпляють строфи?

Шахта, коні, коні, тіні,

перебої, перегули...

В далині розбитій, синій

десь ми молодість забули.

Коні, тіні, передзвони,

перегуки, канонада...

Хтось підкови срібні ронить,

погасає...

тоне...

пада...

Догорає, догорає

срібний вечір десь за краєм...

Обернулась, не сказала,

і, несказана, пропала...

І немає.

Поховав в далекій рудні...

Придавили зір повіки...

Діти буднів, діти буднів

розвіталися навіки.

Як в легендах Калевали

пролетіли, прошуміли...

Ніби чайка в безвість впала,—

поламала білі крила.

В час вечірній, час печальний

я тебе чекаю в храм мій,—

у кімнаті сонця псальми

і махорки тіміями.

Ти прийди, моя далека,

через хащі вечорові,

обернись хоч в тінь лелеки

і розправ крилаті брови.

Проболіло серце груди,

простромили думи далі.

Навівають перегуди

біль в задуманій печалі.

Навівають перегуди,

перебори, тони вітру,—

ніби хтось за ніжні груди

зачепив забуту цитру...

І нікого... тінь на лиця...

Вечоровий сонця профіль...

Ну чого кричать так птиці,

на хрести чіпляють строфи!

В час вечірній, в час печальний я

тебе чекаю в храм мій...

У кімнаті сонця сальви

і махорки тіміями.

ПЕРЕКЛАДИ

РАНЬЄРО КАЛЬЦІБІДЖІ*

Я утратив Евридіку,

Згасла зірка золота.

Доля люта і жорстока.

Туга серце огорта.

Евридіко! Евридіко! Прийди!

О відчаю!

Озвися!

Я любий твій, я милий твій єдиний.

Почуй мій крик,—

тебе, тебе зову я.

Я утратив Евридіку,

Згасла зірка золота.

Доля люта і жорстока.

Туга серце огорта.

Евридіко! Евридіко!

Мовчанка смерти.

Все, все даремно. Нема поради. Ні надії!

Я знову сам.

Я утратив Евридіку,

Згасла зірка золота.

Доля люта і жорстока.

Туга серце огорта.

Ах, огорта!

Ах, огорта!

З російської

ОЛЕКСАНДР ПУШКІН**

Ні, не чаруй забутим, друже!

Не зваблюй ніжністю очей!

Душі зневіреній байдуже

До мрій химерних і речей.

Вже я навік один з журбою.

Не вірю в клятби і любов

І не полину серцем знов

За щастя тінню голубою.

Журби німої не бентеж,

Минулого не згадуй словом.

О Друже вірний, ніжна мова

Не збудить душу й серця теж.

В солодкім сні пливу без муки.

Забудь про все й за все прости!

В душі моїй лиш грім розпуки,

А не любов розбудиш Ти.

З російської

КАНІВ

Уперся день колінами в могилу

І сходить кров'ю водяний такий,

І на далекім вічнім небосхилі

Зливає кров під сонце в лотоки.

Пливе земля прикована в орбіті

І крутиться; і ходить світлотінь...

А мимо кораблі німі розбиті

В одвічнім сяйві муки і терпінь.

Роняють сльози... простягають пальці

Над нивами, над гноєм хуторів,

— Пливуть...

Куди?..

А день в короні брацем

Заморений — як безліч — догорів.

Із-за гори десь кисне і сіріє

Розбитий дзвін, нікчемний і пустий;

Кує зозуля (там, де туманіє)

І бреше на покинуті хрести.

Ніхто ніде, — лиш цвіркуни та вітер.

Ніхто ніде, — лиш луки та яри.

І хмурить чоло, шапкою накрите,

Забута постать глиняна з гори.

Чого хмурий, понурий? Що жалієш?

— Що слава розмінялася в словах?

— Що хутори задріпані німіють

І няньчать злидні, як в минулих днях?

На зломі двох епох, в хвості, в болоті, —

Щоправда — трудно скинути горба.

Ніяк гарба прогресу в рабському поті

Не зрушить злиднів давнього раба.

Та все ж іде, гряде Урбанізатор1.

Прийде, розставить дивні комини.

На твоїм місці буде елеватор...

Дніпро замкнуть у шлюзи, як в штани.

Індустрія... Електрика... Машини...

Нащо ж ті плавні, ліри, солов'ї?

Сирени, брат, симфонію розчинять,

Поб'ють в диму цю видумку гаїв.

Гуде мотор десь, протинає обрій;

То в новий день... Новий пророк гряде.

Дикунський степ ліловий і холодний

У млу повив, як Ти, чоло бліде.

Йде вік новий, у панцері закутий.

(Твій вік давно, одспіваний, пропав.)

Мабуть, того ти глиняний, забутий

І пилом днів, як попелом, припав.

Лише в кутку на чорній простій рамі

Положено васильки, ніби креп,

Рукою простою

і ввито рушниками

З любов'ю простою і тихими словами

Твій —

рабським часом тиснутий —

портрет.

Ніхто ніде, — лиш цвіркуни та вітер.

Ніхто ніде, — лиш луки та яри.

І хмурить чоло, шапкою накрите,

Забута постать глиняна з гори.

Це варіант однойменного вірша із збірки "До меж заказаних" Вперше опубліковано в журналі "Життя й революція" 1927 р. з надписом "З циклу "Канів".